

З позицій сучасної науки автор розглядає питання розселення слов'янського етносу, утворення союзів племен і перших вогнищ державності, боротьби за незалежність і етнічне збереження з кочовниками-аварами і кочовниками-хозарами.

Зацікавлений читач зможе познайомитись із суспільно-економічним життям східних слов'ян: землеробством і тваринництвом, ремеслами і промислами, торгівлею, побутом, звичаями та духовною культурою українців, в тому числі й мешканців Чернігівщини того часу.

Надзвичайно цікавою для істориків, мистецтвознавців, етнографів, музейних працівників є книга О. Нестулі «ДОЛЯ ЦЕРКОВНОЇ СТАРОВИНИ В УКРАЇНІ 1917—1941 рр.» (К., 1995, видання НАН України). Цей період позначений надзвичайно динамічними процесами на пам'яткоохоронній ниві України. Автор поставив собі за мету дослідження основних етапів охорони культових пам'яток в межах зазначеного хронологічного періоду. Ним визначені основні фактори, що впливали на державну політику в галузі охорони культових пам'яток, зроблено аналіз її основних концептуальних положень та практики їх втілення у життя. Велика увага приділяється висвітленню відповідної діяльності державних пам'яткоохоронних структур та органів влади і державного управління, пам'яткоохоронної громадськості, музейних закладів, установ Академії наук України.

У роботі використано багато матеріалів різних архівних установ України та Росії, в яких відображені вищезазначені проблеми, котрі притаманні Чернігівській області. Зокрема, в книзі О. Нестулі йдеться про пам'ятки та їх збереження в Ніжині, Чернігові, Прилуках, інших містах Чернігівської області. Окрім оригінальних архівних документів, використано велику кількість опублікованих джерел і фотографій, в тому числі й чернігівські.

Для всіх, хто цікавиться археологією, буде корисним збірник наукових праць видавництва Воронежського університету «НА ЮГО-ВОСТОКЕ ДРЕВНЕЙ РУСИ» (1996), який відкривається статтею О. В. Кузи, В. П. Коваленка та О. П. Моці «НОВГОРОД-СЕВЕРСКИЙ: НЕКОТОРЫЕ ИТОГИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ».

Автори підсумовують багаторічний археологічний пошук-дослідження на території міста, дають науковий аналіз і обґрунтування унікальним знахідкам, зробленим під час розкопок.

Це дає їм підставу стверджувати, що в бурхливих подіях стародавньої історії XII—XIII ст. Новгород-Сіверський відіграв неабияку роль у житті нашої країни.

Приємно усвідомлювати, що в наш складний час не затухає історичне краєзнавство — джерело вивчення минувшини Чернігівського краю, без якої неможливо говорити про майбутнє.

Вікторія СОЛОНКОВА.

ПРАВДИВА ПОВІСТЬ

Про Велику Вітчизняну війну написана сила-силенна творів різних жанрів. Нещодавно до них додалась нова художня повість нашого земляка Володимира Павловича Манойленка під назвою «1941 рік, Любів обпалена війною». Автор цієї повісті — учасник описаних подій нашого героїчного і трагічного минулого. Твір — автобіографічний і, в

деякій мірі, є продовженням повісті «Рік 37-й», надрукованої в 1993 році. Деякі герої перейшли зі сторінок однієї книги на сторінки іншої.

Розкидані по різних місцях події, об'єднані однією канвою — надзвичайним патріотизмом молоді, вихованої радянською владою.

І проти волі починаєш порівнювати минуле і сучасне. Тодішня, передвоєнна молодь, в своїй переважаючій більшості, свято вірила в ідеї соціалізму.

Нинішня — не вірить ні в Бога, ні в чорта, ні в Сталіна, ні в Бандеру, а тільки в долар.

Тоді, з початком війни, натовпи юнаків та дівчат допризовного віку, а то й молодші, товпилися біля військкоматів, щоб записатись добровольцями в діючу Червону Армію.

Зараз молоді хлопці готові втекти до Польщі або ще далі, аби уникнути військової служби.

І гірко стає на душі від усвідомлення цієї трагедії сучасного нашої буття.

Але ж повернемося до книги, до її автора.

Велике враження на читача справляє опис батальних сцен при обороні Києва від наступаючих німецьких військ. Вони змальовані зі знанням справи, з деталями, котрі міг знати тільки очевидець тієї славетної битви. Як бачимо, у боях за столицю України мав місце масовий героїзм радянських воїнів і, в першу чергу, молоді, яка захищала від ворога своє улюблене місто.

З 10-го класу, в якому навчався Вадим Запорожець, добровільно вступили у ряди захисників Києва після закінчення школи всі 24 учні, як хлопці, так і дівчата.

Комсомольська організація київської середньої школи № 18 на своїх загальних зборах прийняла резолюцію: всім комсомольцям школи вважати себе мобілізованими до лав Червоної Армії. Подібні приклади зустрічались на кожному кроці.

І можна зрозуміти гордість Вадима, коли йому випала честь бути делегатом від фронту на загальноміських зборах київської молоді, цвіт якої зібрався в театрі ім. Франка разом з такими видатними діячами української культури, як Корнійчук, Бажан та інші.

Хвилюючі розповіді про бойові справи молодих киян, сорок тисяч яких стояло в обороні столиці, надихали на нові подвиги не тільки присутніх, але й всю Україну, бо засоби масової інформації спромоглися донести відомості про цю зустріч у кожне місто, кожне село республіки, ще не окупованої ворогом.

Автор описав у повісті не тільки фронтові будні та героїчну працю трудящих радянського тилу, але й звитяги народних месників Чернігівщини, якій судилось стати невдовзі партизанським краєм.

Не обійшов письменник стороною великої любові Вадима та Галіни, шляхи яких начебто навіки розійшлися на крутих поворотах війни, а потім зовсім випадково схрестились на подвір'ї Кремля у Москві, куди Галя прийшла у складі групи іноземних туристів із Франції.

Сцена їхньої випадкової зустрічі, описана В. П. Манойленком, може схвилювати читача до сліз.

У зображенні великих військових операцій автор дозволяє собі власне тлумачення подій. Його негативне ставлення до ролі й. В. Сталіна в роки Великої Вітчизняної війни розходиться з оцінками цієї людини таких видатних діячів, як англійський прем'єр Уїнстон Черчіль та маршал Радянського Союзу Георгій Жуков.

Що ж, автора можна зрозуміти, бо його рідний батько — герой громадянської війни на Україні, був несправедливо репресований у 1937 році.

Але, як кажуть, кожен дивиться на справу з своєї власної дзвіниці.

Загальне враження від повісті В. П. Манойленка хороше. Вона несе у собі заряд патріотичного виховання молоді на прикладах минулих подій у грізні роки Великої Вітчизняної війни.

Герард КУЗНЕЦОВ.

* Редакція не поділяє комуністичні погляди рецензента, але надає йому право як краєзнавцю-археологу на сторінках часопису висловити свою думку.

